

Tvarosloví

Skloňování substantiv

- ze **samohláskových kmenů** byly dobře zastoupeny:
 - o-kmeny a jo-kmeny mužské a střední,
 - a-kmeny a ja-kmeny ženské i mužské,
 - částečně u-kmeny (jen maskulina),
 - i-kmeny ženské a mužské,
 - tzv. ů-kmeny dlouhé (jen femininum)
- z **kmenů souhláskových** mají doklady n-kmeny mužské a střední, s-kmeny, r-kmeny (pouze dvě feminina) a nt-kmeny

kmeny samohláskové:

kmen. přípona	vzor		
	M	F	N
1. -o-	rabъ	-	lěto
-jo-	možъ, krajъ	-	polje
-ъjo-	žrěbъjъ ("los") Georgъjъ ("Jiří")	žena	znamenъje
2. -a-	sluga	žena	-
-ja-	junoša	duša	-
-bja-	balъji ("lékař")	ladъji ("lod")	-
3. -u-	synъ	-	-

4. -i-	рѣтъ	kostib	-
5. -ŭ-	-	сѣкы ("církev", "kostel")	

kmeny souhláskové

1. - n -	kamy / kamene	-	imě ("jméno")
2. - s -	-	-	slovo
3. - nt-	-	-	otročę ("chlapec"), ("dítě")
4. - r-	-	mati/matere	-

o-kmeny

o-kmeny tvrdé: vzor mask. rabъ (vľbъ, bogъ, duchъ)

vzor neuter lěto (jьgo)

o-kmeny měkké: jo-kmeny vzor mask. mѡžъ (krajъ); vzor neuter pole

ьjo-kmeny - vzor maskulin žrěbъjъ ("los"), Gergъjъ ("Jiří"); vzor neuter znamenъje

o-kmeny tvrdé: Maskulina			Neutra		
singulár	plurál	duál	singulár	plurál	duál
1. rabъ	rabi	raba	lěto	lěta	lětě (jьdz)
2. rabu	rabъ	rabu	lěta	lětъ	lětu

3. rabu	rabomъ	raboma	lětu	lětom	lětoma
4. rabъ	raby	=l.	=l.	=l.	=l.
5. rabe vl <u>ь</u> če bože duše	=l.	=l.	=l.	=l.	=l.
6. rabě vl <u>ь</u> cě bodzě dusě	raběchъ vl <u>ь</u> cěchъ bodzěchъ dusěchъ	=2.	lětě j <u>ь</u> dzě	lětěch j <u>ь</u> dzěchъ	=2.
7. rabom <u>ь</u>	raby	=3.	lětom <u>ь</u>	lěty	=3.

o-kmeny měkké: Maskulina			Neutra		
1. m <u>ь</u> žъ krajъ	m <u>ь</u> žī krajī	m <u>ь</u> žā krajā	po <u>ь</u> le	po <u>ь</u> la	po <u>ь</u> li
2. m <u>ь</u> ža krajā	m <u>ь</u> žъ krajъ	m <u>ь</u> žu krajū	po <u>ь</u> la	po <u>ь</u> l	po <u>ь</u> l
3. m <u>ь</u> žu krajū	m <u>ь</u> žemъ krajemъ	m <u>ь</u> žema krajema	po <u>ь</u> lu	po <u>ь</u> lemъ	po <u>ь</u> lema
4. m <u>ь</u> ž krajъ	m <u>ь</u> že kraj	= 1.	= 1.	= 1.	= 1.

5. мѡžu kraju	= 1.	= 1.	= 1.	= 1.	= 1.
6. мѡži kraji	мноѡichъ krajichъ	= 2.	поlí	polichъ	= 2.
7. мѡžеть krajеть	мѡži kraji	= 3.	по́лемъ	poli	= 3.

a-kmeny, ja-kmeny, ѡja-kmeny

vzory: a-km. F. žena, M. sluga: ja-km. F. duša, M. junоša:

- k a-kmenům (tvrdým, ja-kmenům a ѡja-kmenům) patřila substantiva rodu mužského a ženského. Feminina, zvláště a-kmenová, byla početnější než maskulina.
- koncovky feminin i maskulin byli stejné
- rozdíl v koncovkách a-km. tvrdých a měkkých je většinou způsoben psl. přehláskou o>e, např. 5. sg. ženo x duše
- substantiva s kořenem na veláru mají před -ě- dvojhlasového původu 2. palatalizaci.

a - kmeny feminina			maskulina		
singulár	plurál	duál	singulár	plurál	duál
1. žena	ženy	ženě	sluga	slugy	sludže
2. ženy	ženъ	ženu	slugy	slugъ	slugu
3. ženě	ženamъ	ženama	sludže	slugamъ	slugama
4. žen <u>o</u>	1.	1.	slug <u>o</u>	1.	1.
5. žen <u>o</u>	1.	1.	slug <u>o</u>	1.	1.

6. ženě	ženachъ	2.	sludžě	slugachъ	2.
7. ženojǫ	ženami	3.	slugojǫ	slugami	3.

ja - kmeny feminina			maskulina		
singulár	plurál	duál	singulár	plurál	duál
1. duša	dušę	duši	junoša	junošę	junoši
2. dušę	duš <u>b</u>	dušju	junošę	junoš <u>b</u>	junošju
3. duši	dušamъ	dušama	junoši	junošamъ	junošama
4. dušǫ	1.	1.	junošǫ	1.	1.
5. duše	1.	1.	junoši	junošachъ	2.
6. duši	dušachъ	2.	junoši	junošachъ	2.
7. dušejǫ	dušami	3.	junošejǫ	junošami	3.

u-kmeny (jen maskulina), vzor synъ

- deklinace u-kmenová začala již v psl. splývat s o-kmenovou. Příčinou je jednak shoda v rodě, jednak shodná koncovka v nominativu a akuzativu., tj. v pádech s vysokou frekvencí
- za původní u-kmeny se pokládá 9 substantiv:
synъ, domъ, polъ, volъ, mirъ, činъ. sanъ, synъ, medъ
- v jazycích západoslovanských a východoslovanských pronikla u-kmenová koncovka 7. sg.

k o-kmenům obecně: рабѣть stejně jako synъmb

	singulár	plurál	duál
1.	synъ	synove	syny
2.	synu	synovъ	synovu
3.	synovi	synъmb	synъma
4.	synъ	syny	1.
5.	synu	1.	1.
6.	synu	synъchъ	2.
7.	synъmb	synъmi	3.

ũ – kmeny, vzor crъky - fem.

- tato deklinace je samohlásková, ale sblížila se s kmeny souhláskovými

i-kmeny, vzor M. pъtъ, F. kostъ

- koncovky i-kmenů mužských a ženských se liší jen málo, a to: v sg. (pъtъmb - kostъjъ) a v nom. a vok. pl. (pъtъjr - kosti)
- feminina byla početnější než maskulina
- nepočetnost maskulin a shody v pádové koncovce 1. a 4. sg. vedly k splývání s jo-kmeny, které naopak od i-kmenů přejímaly některé koncovky
- s i-kmeny splývaly také kmeny konsonantické

Skloňování kmenů souhláskových

n-kmeny, vzor - maskulin kamy/kamene, vzor neutra ime/imene

- zvláštní koncovky konsonantické deklinace jsou zachovány jen málo; kromě 1. sg. mask. i neuter jen v 2. a 6. sg., v 1. pl. mask. a v 2. plur. mask a neuter.

- v ostatních pádech se projevuje splývání s i-km., příp. s o-km (1., 4., 5. pl. neuter).
- Instrumentál plur. neutr má doklad jen u substantiv břem η ("břemeno"): břemeny.

s - kmeny, jen neutra, vzor slovo/slovese

- u s-kmenů jsou zvláštní konsonantické koncovky zachovány jen v 2. a 6. sg.

nt - kmeny, jen neutra, vzor otroč η (chlapec, dítě)

- konsonantické koncovky jsou opět jen v 2. a 6. sg. a v 2. pl.
- v této skupině jsou jména mláďat (např. žřeb η = "hříbě"), tel η , osl η (oslátko), nejsou doklady na všechny tvary

r - kmeny, jen feminina, vzor mati - matere

- r-kmeny byla významově uzavřená skupina jmen příbuzenských a patřila sem i maskulina, např. frater (bratr), soror (sestra)
- do stsl. patřila do této deklinace již jen 2 subst.: mati a d η šti (dcera).
- konsonantické koncovky má skoro důsledné zachování: sg. (matere, d η štere) - zřídka se objevuje i-kmenový novotvar materi - sg. mater η , d η šter η .